

כמים תימים

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א

בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

גליון מספר 350

י"ח סיון
תשפ"ה

פרשת בהעלותך

דרך חיים

וראיתי עוד בילמדנו (תנחומא בהעלותך ה) וכן במדרש רבה (טו ו): אמר לו הקדוש ברוך הוא למשה לך אמור לאהרן אל תתירא לגדולה מזאת אתה מוכן. הקרבנות כל זמן שבית המקדש קיים הן נוהגין, אבל הנרות לעולם אל מול פני המנורה יאירו - וכל הברכות שנתתי לך לברך את בניי אינן בטלין לעולם. והנה דבר ידוע שכשאין בית המקדש קיים והקרבנות בטלין מפני חורבנו אף הנרות בטלות, אבל לא רמזו אלא לנרות חנכת חשמונאי שהיא נוהגת אף לאחר חורבן בגלותנו. וכן ברכת כהנים הסמוכה לחנכת הנשיאים נוהגת לעולם, דרשו סמוכין לחנכת הנשיאים מלפניה ומלאחריה בכבודו של אהרן שלא נמנה עמהם."

הרמב"ן מסביר את לשון המדרש "שאתה מדליק ומטיב את הנרות" בהקשר לנרות חנוכה. בני בניו של אהרן, בית חשמונאי, יהיו אלה שיקומו וידליקו את המנורה בעזרת נס פך השמן. לאהרן יש זכות לא רק בהווה אלא גם בעתיד, משום שזכותו במנורה היא זכות נצחית. מדוע דווקא המנורה שייכת לנצחיות?

תפקידה של המנורה במקדש להביא את האור. האור והחושך הינם תיאור של מציאות לעומת העדר. לעיתים ישנה מציאות שקיימת אך האדם לא רואה אותה, וכשמביאים אור אז אפשר לראות את המציאות. האור מביא כביכול את המציאות לכלל ביטוי. כשאדם יושב בחושך והדליקו לידו אור לא חידשו דבר רק הביאו לתודעתו את המציאות שהייתה כל העת לידו. כפי שמסביר המהר"ל מפראג ספר (באר הגולה באר הרביעי פרק יח):

"הדבר שהוא אור הוא המציאות, כאשר תראה

המשך בעמוד הבא

פרשתנו מתחילה בציווי לאהרן בעניין הדלקת הנרות. רש"י (במדבר ח ב) פירש עניין זה ביחס לקרבנות הנשיאים בחנוכת המזבח: "לפי שכשראה אהרן חנוכת הנשיאים חלשה דעתו, שלא היה עמהם בחנוכה, לא הוא ולא שבטו, אמר לו הקדוש ברוך הוא חייך, שלך גדולה משלהם, שאתה מדליק ומטיב את הנרות."

הרמב"ן (במדבר פרק ח פסוק ב) כותב על דברי רש"י: "ולא נתברר לי למה נחמו בהדלקת הנרות, ולא נחמו בקטורת בקר וערב ששבחו בו הכתוב (דברים לג י) 'ישומו קטורה באפך', ובכל הקרבנות, ובמנחת חביתין, ובעבודת יום הכפורים שאינה כשרה אלא בו, ונכנס לפני ולפנים, ושהוא קדוש ה' עומד בהיכלו לשרתו ולברך בשמו, ושבטו כלו משרתי אלהינו? ועוד מה טעם לחלישות הדעת הזו, והלא קרבנו גדול משל נשיאים, שהקריב בימים ההם קרבנות הרבה כל ימי המלואים. ואם תאמר שהיו חובה ונצטוו בהם וחלשה דעתו על שלא הקריב נדבה כמוהם לחנכת המזבח, גם הדלקת הנרות שנחמו בה חובה ונצטוו עליה."

אבל ענין ההגדה הזו לדרוש רמז מן הפרשה על חנכה של נרות שהיתה בבית שני על ידי אהרן ובניו, רצוני לומר חשמונאי כהן גדול ובניו. ובלשון הזה מצאתיה במגלת סתרים לרבינו נסים שהזכיר האגדה הזו ואמר: ראיתי במדרש כיון שהקריבו שנים עשר שבטים ולא הקריב שבט לוי וכו', אמר לו הקדוש ברוך הוא למשה דבר אל אהרן ואמרת אליו, יש חנוכה אחרת שיש בה הדלקת הנרות ואני עושה בה לישראל על ידי בניך נסים ותשועה וחנוכה שקרויה על שם, והיא חנוכת בני חשמונאי, ולפיכך הסמיך פרשה זו לפרשת חנכת המזבח עד כאן לשונו.

כמים תימים

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א

בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

דרך חיים

מלך המשיח, מה טעם שם "אצמיח קרן לדוד ערכתי נר למשיחי". בזכות הדלקת הנרות של אהרן הכהן שהביאה את המציאות לעולם מתגלה האור השלם-אורו של משיח.

אהרן אחראי על דבר כללי יותר- המנורה, אור המציאות. בתחילה חשב אהרן שהעובדה שלא זכה להקריב כנשיא שבט הוא לפחיתותו, אך ה' מלמד שכל זה הוא למעלתו. וכי שחשב אהרן שפחיתותו מקרינה על שבטו, כך גם להיפך- מעלתו מלמדת על מהות שבטו, שבט לוי. שבט לוי אינו שבט רגיל, "על כן לא היה ללוי חלק ונחלה עם אחיו, ה' הוא נחלתו כאשר דבר ה' אלקיך לוי". שבט לוי הוא שבט כלל ישראלי, למעלה מכל שבטיות וחלוקה. לכן לא מקבל לוי חלק ונחלה, משום שאינו שייך לחלקיות ולנחלה פרטית. שבט לוי מתמסר לכלל, לעבודת המקדש וללימוד התורה. מכאן לומד הרמב"ם שכל אדם שמתמסר לתורה הוא מעין שבט לוי. אהרון הכהן היה איש ציבורי לא איש פרטי ולכן לא יכול להביא קרבן של שבט אלא "ערכתי נר למשיחי" נר שמבדיל בין טוב לרע.

אהרן הכהן נחשב לנשיא הנשיאים, כפי שאנו לומדים בפרשת קרח. מכאן אנו מבינים את הסיבה, משום ששבט לוי אינו שבט כשאר השבטים. לכן הזהר מכנה את אהרן הכהן שושבינא דמטרוניתא- השושבין של המלכה, של כנסת ישראל. לעומתו משה רבנו הוא השושבין של המלך, של הקב"ה. אהרן מקשר את עם ישראל מלמטה כלפי מעלה- לקדוש ברוך הוא, ואילו משה מקשר את הקב"ה אל עם ישראל- מלמעלה למטה.

שבת שלום!

בבריאה כי האור נברא קודם הכל (בראשית א, ג). ובחושך אין דבר נמצא כלל, לכך המציאות נקרא אור".

באור כל דבר ניכר לעצמו, בעל ערך ומציאות כך שניתן להשתמש בו. לעומת זאת בחושך הדברים נעלמים וכאילו אינם נמצאים כלל. כך גם המילים ערב ובוקר רומזים לאותו העניין. ערב הוא לשון ערבוב, ובוקר לשון הפרדה, כלשון הפסוק "לא יבקר בין טוב לרע" (ויקרא כז לג). האור הוא היכולת להבחין בין טוב לרע. ומיוחד ביכולת להבחין בין טוב לרע הוא אותו אור ראשון שהקב"ה יצר ונגזז לצדיקים לעתיד לבוא. האור שאנו רואים מאפשר לראות את המציאות הגשמית בלבד. לעומתו, האור הגנוז מאפשר להבחין גם ברוחניות בין דבר לדבר. בחנוכה יש שוב גילוי של האור הגנוז "והיה אור הלבנה כאור החמה, ואור החמה יהיה שבעתים כאור שבעת הימים" (ישעיהו ל כו). זה סוג אחר של אור, לא אור גשמי אלא אור רוחני. אור רוחני זה חוזר ומופיע למשך שמונה ימים בשנה בהם הנשמה שלנו יודעת מה טוב ומה רע ברוחניות.

הנחמה של אהרן היא בנרות החנוכה שכנגד האור הגנוז שיילך ויתגלה מכח בניו. אור הנשמה שלנו שנותן לנו תובנה להבחין בין טוב לרע. אותו האור הגנוז הזה מגיע לשיאו עם בואו של משיח צדקנו, כלשון המדרש (ילקוט שמעוני תורה פרשת אמור רמז תרנו):

"בר קפרא פתח "כי אתה תאיר נרי", אמר הקדוש ברוך הוא לאדם נרך בידי, ונרי בידך, נרך בידי שנאמר "נר ה' נשמת אדם", נרי בידך "להעלות נר תמיד". אמר הקדוש ברוך הוא אתה הארת נרי ואני מאיר נרך, בזכות "יערוך אותו אהרן מערב עד בקר לפני ה' תמיד" אנו נצולין מאותה שכתוב בה "כי ערוך מאתמול תפתה". בזכות "להעלות נר תמיד" אנו זוכין להקביל נרו של

כמים חיים

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א

בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

בדרכו של ר' אריה

ח לי הסופר חיים באר:

אבי, ר' אברהם רכלבסקי, היה בעל חנות מכולת בשכונת 'גאולה' בירושלים. שעה שאבי היה מדבר בביתנו על ר' אריה היה קם מכסאו, עומד על רגליו וחובש את מגבעתו...

לימים, סר ר' אריה ואמר לו: "פלוני ואלמוני שבשכונתך בני טובים הם אך אין הפרוטה מצויה בידם ונצרכים הם לבריות, אלא שבושים הם לקבל נדבות מבשר-ודם. בקשתי-משאלתי היא שבעת שיסורו אליך לרכוש מצרכי מזון תנקוב במחצית מערכם של אותם מצרכים אותם הם חפצים לרכוש, ואילו את המחצית השנייה תזקוף לחובתי, ובסוף החודש אפרע את חובם, ובכך אף אתה עצמך תהיה שותף למעשה צדקה זה של 'מתן בסתר'..."

אותו מעשה נודע לנו רק בשעה שישבנו שבעה על מות אבינו. מעשה שהיה כך היה: משנפטר אבי הספידו ר' אריה נרגשות בבית העלמין ליד קברו. משבא ר' אריה לנחמנו שאלה אמי את בעל "עיני הטוהר": "מה ראית להספיד את בעלי בהלוייה?"

השיבה ר' אריה: "שותפים היינו", וסח לה כל אותו מעשה, שהרי אבי מעולם לא גילה לאמי או לי את טיבה של 'שותפות' זו.

כשהלכו המנחמים האחרים הוסיף ר' אריה ואמר לאמי: "לפי חשבוני בעלך המנוח לא תבע ממני אלא חלק אחד בלבד ממה שלפי חשבוננו היה עליי לשלם..."

(צדיק יסוד עולם עמ' 203)

כמים תיים

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א

בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

הלכה ומנהג

כפי שלמדנו בשבוע שעבר תהליך הבישול הינו תהליך ממושך, ויש איסור להניח דבר מה במקום בו במשך הזמן יגיע לכלל בישול מדרבנן, ומשהגיע לכלל בישול עוברים בזה על איסור מן התורה.

גדר 'בישול' הינו הגעת דבר נוזל לחום שהיד סולדת בו (45 מעלות צלזיוס). כאשר במאכל ההגדרה היא שיהיה מבושל על כל פנים כ'מאכל בן דרוסאי'. בן דרוסאי היה שודד שבשל הצורך לעשות מעשיו בחופזה היה חוסף ואוכל גם קודם שהמאכל היה מבושל כל צרכו. נחלקו הראשונים מהו שיעור "בן דרוסאי" - לדעת הרמב"ם (שבת פ"ט) השיעור הוא חצי בישול, ולדעת רש"י (שבת כ.) השיעור הוא שלישי בישול.

אמנם משעה שתבשיל נתבשל כל צרכו שוב אין בו משום איסור בשבת, משום הכלל ש'אין בישול אחר בישול'. כפי שמצאנו במלאכות קודמות לאחר שנעשתה המלאכה עד תומה שוב אין תועלת בעשייתה פעם נוספת, ולכן אין בכך איסור. הוא הדין במלאכת הבישול, כיוון שהתבשיל בושל דיו אין איסור בישול במה שמניחו שוב על גבי האש (אמנם יש לדון מצד איסור 'השהייה' ו'הטמנה' בהם נדון בעזרת ה' בהמשך). לעניין זה ש'אין בישול אחר בישול' אין אנו מסתפקים שהמאכל יהיה מבושל כמאכל בן דרוסאי אלא דווקא כל צרכו. שרק משעה שבושל כראוי אין תועלת במה שאנו עושים פעולה נוספת לקידום הבישול, משום שלמעשה לא מתרחש שום שינוי בתבשיל.

כל האמור נכון לגבי מאכל 'יבש'. אמנם במאכל 'לח' יש איסור בישול גם בבישול השני לדעת רוב הפוסקים וכפי שפסק למעשה השלחן ערוך. טעם הדבר הוא שבמאכל 'לח' לא דומה בהיותו קר לבהיותו חם. כדוגמא, מרק ירקות חם שונה מהותית ממרק ירק קר, וכן מים קרים וחמים, בשונה ממאכל יבש קר (כתפוחי אדמה או עוף), שבו השינוי הוא רק במידת החום. במצב שכזה האיסור חל בכל מקום בו יכול התבשיל להגיע ל'יד סולדת בו'. אמנם אם המאכל לא התקרר לחלוטין, אלא בעל חום מסויים, לדעת האשכנזים ניתן להקל להניחו שוב על גבי הפלטה, אף שחמו יתגבר (רמ"א שיח טו). בשונה מהספרדים שפוסקים כדעת מרן השלחן ערוך, שכל שירד התבשיל ממידת חום שהיד סולדת בו או הועבר לכלי שני אף שנשאר חם מאד - יהיה איסור לשוב להניחו על הפלטה. ויש שהחמירו גם לבני אשכנז להימנע מן הדבר (מג"א שיח ס"ק לב, ומ"ב ס"ק פד), אך למעשה רוב בני אשכנז לא החמירו בזה.

המשך בעמוד הבא

כמים חיים

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א

בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

הלכה ומנהג

בהגדרת 'לח' ו'יבש' נחלקו הפוסקים. למעשה יש להורות כי תבשיל שיש בו מעט לחלוחית ורטיבות, אך רובו המובהק יבש מותר להניחו על גבי הפלטה, אף שאינו חם, ובלבד שבושל היטב לפני שבת. דין זה נכון לגבי בשר, דגים ועופות בלא רוטב, אורז, קוגל ועוד. אמנם בתבשיל בעל רוטב נחלקו הפוסקים אם יש איסור לחממו מפאת הרוטב שעליו או לא. למעשה אנו נזהרים שלא לחמם דבר בעל רוטב כדין לח שהצטנן, כפי שהכריע האגרות משה (ח"ד עד), מרן הגרש"ז אויערבאך (שלחן שלמה) ודו"ז הגרי"ש אלישיב. אולם מרן היביע אומר (ח"ט סי' קח, ח"ז סי' מב) היקל בדבר והסתמך על הפרי מגדים (רנג משב"ז ס"ק יג) שדעת האדם על היבש והלח רק נסרך אחריו. אבל עלינו לסייג שכל זה תלוי בדעת האדם שכוונתו בבירור רק על היבש ולא על הלח. אולם כאמור אנו פוסקים כדעת מרן המשנה ברורה שדעת מרן השו"ע שבלח שכזה אסור אפילו במצטמק ורע לו.

כמים חיים

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א

בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

שו"ת

עם הרב חיים אידלס

האם מותר לקרוא לילד בשם מהללאל?

שאלה |

תשובה |

המבי"ט (ח"א סי' קעז) כתב שאסור לקרוא לילד בשם שכתוב בתורה לפני שנולד אברהם אבינו ע"ה. לכן אסור לקרוא לילד בשם נח, עבר, שם, ולידה בשם צילה, נעמה וכו'. אבל הברכי יוסף מהחיד"א (יו"ד סי' רסה) והכנה"ג (שם) חלקו עליו והוכיחו מרבי בנימין בר יפת ומעקביא בן מהללאל שמופיעים במשנה ובגמרא. וזו הוכחה שאין מה לחשוש, לכן אין שום סיבה לחשוש ולדאוג. על אף שהמבי"ט כותב דברים נוראים שמי שיקרא לילד שלו בשמות הללו ילד זו לא יהא עמלו בתורה ועושה נחת רוח ליוצרו ה' ירחם. אבל כאמור אין לחשוש, כדברי החיד"א ושאר גדולי עולם שנקראו בשמות שקודם אברהם אבינו ע"ה. אגב השם חוה או חיה לא קשור לסוגיה זו, כי זה שם שגם למבי"ט מותר לקרוא בו כי "היא היתה אם כל חי".

איך לנהוג בנפילת אפיים ביום החופה?

שאלה |

תשובה |

מזן המשנה ברורה כדעת הדה"ח שרק משעה שהחתן נכנס לחופה לא אומרים תחנון, אבל בשחרית של יום החופה אומרים תחנון גם אם מתפללים יחד עם החתן. אבל יש אומרים (הגר"א) שגם בשחרית כבר לא אומרים תחנון. ולמעשה מכריעים כדברי הגרש"ז והשבה"ל (ח"ז סי' יח) שאם החופה מתקיימת בלילה אז בשחרית ודאי נופלים נפילת אפיים, וגם במנחה אם זו מנחה גדולה אומרים תחנון ורק החתן עצמו לא אומר. ורק במנחה שממש סמוך לחופה עם כל הקהל יחד עם החתן לא אומרים תחנון (סי' קלא ס"ד).

האם ישנה בעיה בשימת מזוזה בתוך חדר השינה?

שאלה |

תשובה |

המזוזה צריכה להיות מכוסה בשני כיסויים, ולעניין זה כיסוי הניילון ששומר על הקלף לא נחשב לכיסוי, אבל גם הזכוכית של בית המזוזה לא נחשב לכיסוי בתנאי אלא בתנאי שיש עוד כיסוי אטום מלבדו.

האם יש קדושה בכתב מיקרוסקופי?

שאלה |

תשובה |

מכיוון שאין הוא קריא אין הוא נחשב לכתב (מהרש"ם ח"ג סי' שנז), ומכיוון שכך גם אין בכתב זה שום שמירה ושום מעלה.

המשך בעמוד הבא

כמים חיים

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א

בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

שו"ת

עם הרב חיים אידלס

היכן הגר"א כותב שכל היום צריכים ללכת עם תפילין?
בס' מעשה רב מופיע שציווה לתלמידים ללכת כל היום מעוטרים עם תפילין, ודווקא עם תפילין של רש"י (כפי שמופיע בכתר ראש מרבי חיים מוולוז'ין בשם רבו הגר"א שאין בזה יוהרה).

שאלה |

תשובה |